

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Претплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учители са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школски Листа“ у Сомбор.

Бр. 12. У Сомбору, 10. Децембра 1885. Год. XVII.

ПРИЈАТЕЉИМА ШКОЛСКОГА ЛИСТА ПРИ СВРШЕТКУ 1885.

На почетку ове године обратно сам се под овим насловом на велештоване пријатеље и читатеље „Школскога Листа“ са изјавом, да сам у сред најнемилијих околности, са којима се године 1884. „Школски Лист“ борити морао, ипак наурио лист овај издавати, желећи се тим одужити старим предплатницима, и позивајући нове на предплату и подмагање овог јединог школског и учитељског листа србског у држави Аустро-Угарској.

Глас мој није остао глас вапијућега у пустињи, и ево са Божијом помоћу „Школски Лист“ завршује са овим бројем своју седамнајету годину.

На овоме захвалити имам велеуваженим сурадницима, и новим предплатницима овога листа, међу којима се отликоваху г. г. учители из Велике-Кикинде и Новог-Сада, а особито учитељима из јуначке Црне-Горе, који су и сада пре позива, сви без разлике њих 57 на броју, са претплатом за 1886. годину похитили, те тим засведочили најсвечаније, да је црногорско учитељство свестно свога узвишеног позива и да у овом погледу за углед служи учитељима целокупног србства.

Охрабрен овим поверењем дичног црногорског учитељства и у нади, да ће србско учитељство у свима земљама, где се србска реч говори, боље него досада пригрлити овај једини свој лист; усуђујем се лист овај и следеће године продужити.

С тога пријатељски умољавам све дојакошње вредне сураднике, да и ове године својим умним прилозима „Школски Лист“ обогаћују, обећавајући, да ће се достављени ми чланци, који нису могли због ограниченог простора досада света угледати, у првим бројевима идуће године штампати.

Овом приликом умољавам и остале књижевнике, свештенике и учитеље србске, који досада нису на овом листу ради-

ли, да врстним својим умним производима „Школском Листу“ у помоћ притеку. Свако ваљано дело, које одговара програму овога листа, примиће се и обнародовати, а у знак благодарности за сваки прислати чланак достављаће се „Школски Лист“ на дар писатељу, или оној особи, коју он назначио буде.

За награду прислата дела, која су ове године у „Школском Листу“ обнародована, одправљена су већ умољеном од овог уредништва учитељском збору једне отличне србске општине, који ће награду дотичнима досудити. Чланци, за награду, који ове године нису штампани, употребиће се у почетку идуће године као такви, а уредништво ће, ако буде довољно предплатника, за идућу годину још и нове награде расписати.

Отварајући овим предплату на „Школски Лист“ за годину 1886. изјављујем, да ће лист овај излазити као и досада месечно на једном пуном табаку, а ако се учитељство наше у Угарској са предплатом боље него досада одазвало буде, то ће се обим листа разширити, те ће се у додатку штампати и распоред лекција за наставу у мађарском језику у србским школама у Угарској, који је само учитељима србским овде у Угарској необходимо нуждан, а без кога би остали наши читаоци могли бити.

Предплата се прима само на целу годину и износи 1 ф. 50 нв.; а за краљевину Србију четири динара.

Учитељи с платом мањом од 300 фор, приправници, богослови и ученици виших народних и средњих школа могу добити „Школски Лист“ у пола цене т. ј. за 75 нв. а. вр. или из Србије за два србска динара.

Молимо да се уредништву предплата уз поштанску упутницу са разговетним означањем адресе достави најдаље до половине Јануара.

Претплатници из краљевине Србије могу или непосредно или преко књижаре г. В. Валожића у Београду предплату у плаћеном писму доставити.

Ко пет предплатника са подпуном ценом, или 10 предплатника (ученика) с половном ценом пошље, добиће лист на дар.

Имена добротвора, који за сиромашне школе и учитеље или за приправнике „Шк. Л.“ предплатили буду, као и имена предплатника из Србије и Црне-Горе, спомена ради, штампаше се у листу. — У Сомбору, уочи Никоља дне 1885.

Н. Ђ. Вукићевић,

уредник и издавањел „Школскога Листа.“

ЗАШТ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ С ЈЕДНИМ УЧИТЕЉЕМ.

— За награду. —

(Свршетак.)

Каква има да буде настава, то сам изказао код својства наставе, а овђе ћу се још само дотакнути ових питања:

Ако је настава акроаматична, има се настојати, да је предавање зачињено згоднима питањима, на која ће дјеца предавање поновити и боље сватити. Кад учитељ дугачко предавање држи, задријемају дјеца и бадава се напире, да јих на пазљивост присили. Она су његовога предавања сита и уморена. Згодним и честим питањима одржава се дјечја позорност и душевна чистота. Дух се мора забављати, побуђивати, заинтересовати, ако желимо, да не заспи.

Ако је сократички метод, постави се најпре језгровито, кратко и разумљиво питање, пак се дјеца прегледају, те се прозове оно, које учитељ хоће. Овђе се обзир узме особито на ону дјецу, која би непазљива била, да јим се докаже, како се на њих пази. Кад би учитељ најпре прозвао дјете, пак онда питање стављао, дао би својим ученицима доста прилике, да мисле на игру и забаву. Не треба увијек ону дјецу прозивати, која се пријављују, него и сусталице, немарњаке и безбрижнике, да се и они мало потруде, иначе ће бадава у школу долазити. Ове трсба особито на оку имати и сваком згодом поћерати да пазе и да уче. Треба се чувати оне изреке: „Оног коња ваља шибати, који добро вози.“ Неугодно је чути, кад дјеца дигну прстиће па вичу: ја знам! То се несмије допустити, доста да даде знак дизањем десне руке, а не гласом. Питати треба дакле на прескок, то јест преко реда, да ни једно дијете незна, хоће л' прозвано бити или неће. И редом се може питати, ал само код понављања и кад су дјеца добро расположена те сва пазе. Ради слабијих нужно је и више пута редом питати. На питање одговара само прозвани и то гласно гледајућ питача, и мирно стојећи. Ружно је и неразумљиво, кад више дјеце надвикујућ се одговара. Одговор нек је тако гласан, да га добро чујемо и разумијемо. Није лијепо, кад ученик одвише јако виче. Учитељ још у првом разреду има дјецу привикнути, да у подпуним реченицама одговарају, само у IV. разреду може понављање питања изостати.

Приликом читања имају дјеца добро пазити. Читање на прескок такође је добро, и ово зачињају питања. Читати се

има стојећ, течно без да се штуца, еуфонично гласно, пазећ добро на интерпункције. Код читања и писања нек се пази на нормалну даљину читанке и писанке од ока, да се вид не поквари. Пишућ нек дјеца правилно сједе и перо правилно држе. Код устменог рачуна несмију дјеца писати ни у таблицу множења гледати, него мирно сједити и мислити. Код писменог рачуна несмију дјеца преко ил по клупама к плочи излазити, него она која сметају имају изаћи и прозваном слободан пут отворити а тако исто, кад се на мјесто враћа. Дотични рачун имају сва дјеца оног разреда, ком се предаје, рачунати.

Кад дјеца израђују писмене задатке, несмије једно од другога преписивати. Тим се присиљавају на саморадњу, напредак и мишљење, дочим се оним уче, да у туђи лонац пиље. За вријеме предавања несмију дјеца ништа писати, спрематити, вртити се и т. д. него имају мирно сједити и на учитеља добро пазити; ал по предавању препоручује се, да барем најважније из предавања напишу. Што дјеца написати знају, оно су од предавања и запамтила.

У школи, у којој дјеца сваки час „на поље“ мољакају и увијек отворизају, врло је немирно. Да се то недогађа, држи точан учитељ редовно бар главни одмор. За тог одмора могу дјечица своје тјелесне потребе свршити, пак после недосађивати. Само се слабој и болешљивој дјечи мора чешће допустити, да на поље изађу. И овђе се има забранити, да дјеца невичу: „Молим, господине, ја бих ишао на поље!“ него да то само прстићем означе, што ће пазљив учитељ сигурно примјетити.*) У обће имају се дјеца привикнути, да наставу неузнемирују. Никако се несмије допустити, да дјеца у вријеме наставе тужакају. Све тужбе и ине пријаве имају се прије ил после наставе примати и ријешавати. Исто тако није упутно, кад школу у вријеме наставе посјећују особе, које учитеља ил дјецу буд којим начином и поводом узнемирују, зато нетреба да у то вријеме ни дјетињи родитељи нит учитељеви пријатељи ни непријатељи у школу долазе.

Кад се настава уобичајеним начином заврши и дјечица кући пођу, несмију преко скамија скакати, ни бучити, него клупа по клупа редом и мирно излазити, пред вратима се у

*) Код једног иначе врсна учитеља сам опазио, да дијете из клупе изађе пред учитеља, па ње у школи стајао, стане и прстић у вису неколико часака држи, да му се напокон на поље дозволи. Зар је то боље, него да дијете с мјеста прстићем на поље моли ?

ред поставити, тихо и пристојно просвјетни дом оставити, и сваки својој кући у реду ићи, да се исто тако опет на вријеме у школу поврате. Посље наставе заосталу дјецу нека учитељ сам надзирава, ил ако је препречен, нек то повјери поуздану пазитељу.

Много пута недотјечу сва пред наведена средства и правила, ако се и најсавестније употребљују, да се запт одржи и васпитна цијел постигне. Кад та непомажу, мора се учитељ и најзаднијех средстава латити, а то су награде и казне. Ова два средства служе васпитатељу само кад то потреба васпитања изискује. Он их неће употребљавати из какве милости ил из судејске строгости, да оне учине само временити ефект непитајућ, је л њима постигнута васпитна сврха. Он ће њи као праведни, добри и благи отац употребљавати весела ил жалосна срца, да то његови ученици опазе и тим се оплемене. Он ће имати увијек да у напред прорачуна и просуди, каквима посљедицама награда ил казна уродити може

Кад је дијете добро, похваљује се и награђује се, а кад је неваљало, казни се. Казна је средство за побољшање, а награда је признање добротe и израз задовољства онога, који награђује. Дobar бити и добро се владати, дужност је сваког члана човјечанства. Кад дијете научи, да је добродјетељ највећа врлина и дотле се освјести, да у добродјетељи задовољство тражи, бит ће му то највећа награда, ако добродјетељно буде. Добродјетелну човјеку награде су нешто од мале вриједности; јер он нечини добра ради награде, него зато, што он у добродјетељи ужива и јер се добро само собом награђује. Кад се пак тко често казни, отупи и немари за казну као камен, па се узјогуни и на поправљање и не мисли. У њему изумире свака клица моралности, и такав створ постане више животињом него човјеком. Зато учитељ не смеје у наградама и казнама расипљив бити, ако жели, да им очува васпитну вриједност. Кад учитељ већ награду или казну употребити мисли, мора он најпре добро са својом савјести обрачунати и са околностима на чисто бити, да га дјеца сама осудила неби. Код казне настојати ваља, да посљедица или узрок што чешће реагира. Што си покварио, сâм поправи; што си занемарио, а ти накнади! То је најбоља и најснасноснија казна. Кад учитељ казни, не смеје се он сурово понашати, него треба да се као разуман и благ отац паметно разборито и досљедно влада. Свакојако чувај се учитељу, да

те дјеца несматрају за тирана! Казна има сљедовати одмах иза узрока, а не тек после, кад дијете на узрок већ заборави.

Пошто сам изложио ова општа правила за награде и казне, остављам даље разправљање о наградама, јер оне на одржање запта толико неупливашу, пак прелазим на врсте казна и на употребљавање њихово.

Дисциплинарне казне су ово: Своје незадовољство са заптом читује учитељ застајањем у предавању и оштрим погледом на кривца, и прозивањем имена кривчевог. Казне су: опомена, стајање у клупи, стајање изван клупе, исклучење од игре, остајање после наставе, и преко подне Ове су казне дозвољене, и могу се разумно употребљавати. Казне се изцрпљују редом и постепено. Док мања казна задовољава, нек се не предузима већа. Већи узрок, већа последица. Само учитељ смије казну досудити и извршити дати, а никако монитор или позорник, јер се тим порађа међу дјецом завист и мржња. — Клецање, чупање за косе, ил за ухо, тучење по глави код табле ил у клупи, шаком ил штапом, пацкање по руци ил гурање недозвољено је, и осуђује се посве; јер се учитељ тим срамоти и мрази код дјеце, а најлакше може дијете и озледити. Шибица се употребљује у најгорем случају, кад се већ све казне изцрпе и то само преко чакшира, а најбоље би било телесну казну сасвим изоставити. Њоме се и тако женска и слабија дјеца никако казнити несмију.

Ако се казне и немогу избјећи, ипак ће се честит учитељ увијек клонити оштријих казна, док друга средства помоћи могу. Красно каже Коменски: Најбољи поступак за одржање запта учи нас јарко сунце, које растиње увијек свјетлошћу и топлином, често кишом и вјетром, а риједко грмљавином и муњом одгаја.

Ваљана дисциплина познаје се по пристојности и миру дјечијем, по прилежности у раду, по чистоћи, читкости и лепоти писма и писања; по пазљивости и љубави дјечијој према науци, по логичним одговорима у реченицама, и особито по реду код долазка и одлазка у школу, и по владању дјечијем у цркви.

На свршетку желити ми је, да се штована публика „Школеског Листа“ овом расправицом, ако и није нова и особита, колико-толико користи, те да се плодови добра запта у нашој српској школи што боље примјете.

З А П И С Н И К

ПРВЕ СЕДНИЦЕ РУМСКЕ ПОДЖУПАНИЈСКЕ УЧИТЕЉСКЕ СКУПШТИНЕ

ДРЖАНЕ У Руми дана 7. Септембра 1885. године.

(Свршетак.)

Трећи извештај г. Марко Суботић учитељ инђијски на следећи начин извештаје: Ручни рад је питање прошлога века, покренуто од скора из тежње за материјалним поправком благостања с хигијенских потреба и васпитних разлога, од којих је најславније: „хармонично васпитање.“

Јачега полета није могло ово питање код нас учинити, него што је, јер се хтело не као васпитна грана, већ као занатска струка у основну школу да уведе, имајући само материјалну корист пред очима. Ни у Шведској није ручни рад васпитним средством сматран, већ нужним условом за подмиру најнужнијих потреба. Прошла су времена, кад је сељак себи морао све сам правити; сада се свака струка заната за себе тера, а домаћа индустрија губи своју вредност — ради творница! — Различити су радови, од којих деца кад из школе изађу живе. Школа их не може припремити за све; она се мора концентрисати да васпитну мету достигне. Поглавито је дужна школа децу још и читању, рачуну и писању увећати. У основној школи не васпита се само умно већ и физички, јер је гимнастика уведена, те се не може рећи, да сувремена школа једнострано васпита. Школа није позвана да стручно изображава, а универзално није кадра. Ручни је рад, што деца у игри и школи ручицама стварају. Од деце до 12 година не може се захтевати окретности и вештине у рукама. Деца у игри праве безбројне играчке и школа се задовољава тим. Поднаша скупштини следеће резолуције на одобрење:

Школа је своје учинила, ако је дете у њој развило подједнако умне и телесне снаге своје.

Модерна педагогија хоће, да се ручним радом постигне: а) да се у деци пробуди љубав и воља на рад; б) да се укрепи и подржи наклоност к саморадњи; в) да се деца привикну реду и тачности, пажњи, уредности и истрајности; г) да ојача дечије тело. —

Основна школа постизава ово: а) са игром; б) школским радом; в) гимнастиком.

А) У игри праве деца: пушкарице, штрцаљке, лопте, пударке, пиљкике, свирале, колица, бич, уздице, саонице, плуг, брану, кавез, воденицу, удицу, зврчкове, голубињак и т. д. Учитељ их на то подстреква и разбира о тим стварима, да ли су добро, лепо и чврсто направљене.

Б) Школски је ручни рад: писање, цртање, лењирање, оправљање корица на књизи, прошивање диктанке и прописа, прављење штапића и метара. — Деца праве дашчице за означавање младица воћкица, урезају бројеве, праве једечиће за мерење леја, чисте прутеће за ограду леја, збирају лековито и отровно биље, копају корење, скупљају камење, пужеве, љуштуре, лентире и праве збирке, плеве школски врт, саде, заливају, привезују, ударају кочиће, чисте гусенице, збирају семе разнога

поврћа, смештају воћно семе у песак, приправљају за исто земљиште, пресађују, оче, каламе, праве тачке и т. д.

В) Гимнастика крепи тело и чини га гпиким.

Пошто школа није позвана да дете стручно изобрази; пошто школа са гимнастиком и оно ручног рада у игри, школи и врту потпуно одржава равнотежу између умног и телесног васпитања и с тим свом задатку одговара; пошто би уважање сваког другог облигатног ручног рада, премашало телесне снаге дечије, а уједно било на уштрб другим предметима — школа не може проширити свој програм, да узме нов облигатан предмет — „ручни рад!“

Четврти известитељ г. Илија Радивојевић равнајући учитељ иришки о истом предмету вели: Рад је услов обстанку људскога бића. Потребе човечанства расту према душевном развићу. Када је нара почела савлађивати тешкоће, појавила се друга невоља у развиту творница, јер је тиме поткопан извор људске екзистенције, јер човечија снага не може се надтицати са паром. Данас се захтева од основне школе, да подигне на родно благостање, ал се не може од основне школе тражити, да се ручним радом у њој све те невоље одстране, јер: 1. Што крајна цел завлађања ручнога рада, одводи школу са праве стазе њене, те опредељује нов правац, који се не слаже са њеним бићем. 2. Што се према главној задаћи школе ово неда ни извести. За сваку грану рада треба и спреме. Пошто је школи главна задаћа, да образује религиозно моралан карактер у деци и да их оспособи у најнужнијим вештинама. Школа неознаје никакве разлике међу својим ученицима, јер учи све без разлике науком за живот. Основној се школи не сме приговарати, да се не обзире на потребе практичног живота, јер без знања, које осн. школа даје, не може се данас у друштву људском обстати. Садање градиво задовољава свима захтевима умне педагогије, која има пред очима: ум, срце и вољу. Неповољним материјалним одношајима, требало би по назору неких кругова, ваћи радикалан лек у основној школи. — Не може се основна школа кривити, за садање материјално опадање занатлијства, земљеделства и других сталеча. Ручни рад не може се у осн. школи у тој мери извести, као што то част и достојанство ове школе захтева, јер су код нас друге околности и наш народ има превише посла земљеделског. Он се придружује оним школским мужевима, који основну школу сматрају за завод, који даје опште образовање а не производи разне стручњаке. Преноручује скупштини следеће резолуције:

I. Учитељска скупштина румске поджупаније на своме састанку одржаном у Руми 7. 8. и 9. рујна (Септембра) 1885. слободна је да изјави, да завађање ручног рада за дечачке основне школе, с обзиром на пределне, материјалне и друштвене одношаје, не може показати стварне користи: а) јер би се завађањем тога предмета одвела народна школа са стазе природне задаће своје; б) јер би према наставном градиву, што га науковна основа за наше школе прописује, немогуће било извести, те би оптеретили децу наставом, која премаша снагу и способност ученика основне школе.

II. Учитељска скупштина је уверена, да је рад ученика у школ-

www.scribd.com врту довољан, да се постигне телесно развиће ученика, у припреми за будући живот, те би завађање ручнога рада служило на уштрб успеха у школском врту.

Г. Гавра Путник равнајући учитељ румских срп. осн. школа, као пети расправљач истог питања, увиђа да се од стране заступника ручнога рада, истиче на прво место формална страна тога питања; али по његовом мишљењу, то је тек привидан разлог а главно им је материјална страна. Када је Клозон Кас потакао ту идеју, чинио је у том смеру, да одврати своје сународнике од пијанчења и картања о дугим зимским вечерима на северу; с почетка није он ни помишљао на школу, него му је с прва била намера, да заведе свуда тако зване: „Haus fleissvereine“ што му је помоћу владе и народног заступства и пошло за руком. Тек кад се уверио, да код одраслих, са протуривањем те идеје тешко иде обратио је своју пажњу основној школи. Као формалне разлоге за увађање ручнога рада у школи, навађају заступници тога питања: да се радом образује тврда и дурашна воља, да се радом одводи у младежи онај унутрашњи немир у безонасне канале, те предупредују многи изгреди, који би се у противном случају починили; радом бива тело окретно, рука вешта а око сигурно; радом се унапређује естетичко образовање и начело наочигледности потпуно остварује и на послетку, деца се оспособљују за зараду. Ни он не одриче ручноме раду формалну образовну страну, али пита: зар није сво школско време испуњено озбиљним и напорним радом? пак додаје, да познавање једне истине, није од мање моралне вредности, него начињен какав објект. Дакле и досадашњим школским радом, ако се како ваља извађа, могуће је све оно постићи, што се и од ручнога рада очекива

Говорник је видео радове, који су које где рађени и уверава, да су ови тако и угледни и примитивни, да ће слабо користити унапређењу естетичнога образовања. А што се тиче зараде тим путем, мисли, да би отуда слаба корист била, јер ти производи не би никако могли издржати конкуренцију са сличним производима правих вештака, нити гледе ваљаности, нити цене. Могли би дакле послужити једино за сопствену употребу, а у том случају камо ће остати подизање народнога благостања.

Криви се основна школа за свашта. Ако је коме што неправо, дај виче — школа је крива! И ми место то да одбијамо, и сами неким начином то признајемо, те брже боље, дај увађај све нове и нове дисциплине, само да свима угодимо. Тако криве школу, што народна индустрија и мали занатлија пропада. Зар није са свим природно, да где се диже техничка индустрија — народна пропада. За подизање малог занатника, треба да се заузму мало јачи фактори, него што је школа, — а то је држава. Окренули ствар ма како, ручни радови нису ништа друго, него почетци разних заната. Увађање њихово у основну школу противи се и педагогији, јер школа несме да гледа у питомцима будуће занатлије, трговце, свештенике и чиновнике, него њој у дужност спада, да даде ученицима опште образовање, које ће им служити као подлога, за надовезивање наука, које буду доцније учили, кад осн. школу напусте.

Кривити основну школу за све, нема ни са тога смисла, што се у њој не довршује васпитање детета; него кад дете напусти школу, васпитају га други фактори, као: друштво, општина, држава, књижевност, публицистика и т. д.

Узмимо за часак, да су све ово слаби протузразлози, па допустимо, да се и та нова наставна грана у школу уведе, али онда настају ова питања: Кад да се предаје ручни рад? Где да се предаје? Ко да набавља материјал?

Да се дода још који учевни сат, изазвао би вику оних, којима је и оволико сати премного, а да се одузме који сат, општетили би ове већ постојеће предмете, којима се такође важност не може одрећи.

Сад долази питање: где да се ради? хоћемоли школску собу за те израде употребити? Сетимо се како је у гдекојим радионицама, па сам уверен, да ће нас проћи воља, да се таква чистоћа и у нашим школама етаблира. А осим тога, шта би рекла естетика на то? Рецимо, да се код сваке школе дозида још по једна соба радионица. Кад знамо како су наше општине материјално преоштерене и како и свако једва смажу трошкове око школе, на сад још искати од њих нових жртава, мислим да ће свако бити и о том потпуно уверен, да би дуго чекали, па ко зна да ли и дочекали остварење радионица и набаву материјала. Уважање дакле ручнога рада у основне школе, разбило би се и о ове тешкоће. Међу тим он моли: да га нико криво не разуме, као да би он био противан томе да буђановчанин или брестачанин у време доколице, плете корне, кошнице и сађурице, место да под сувачом или по Ђошкови у без-послици време траћи. — Боже сачувај, то не. Само он није рад да школа узме на себе задатак, који се са њеном сврхом не слаже. За тај посао позвани су путујући стручни учитељи и стручне школе, а садања школа је своје учинила, ако потпуно изврши свој задатак и упути своје питомце у вођарству, свидарству, пчеларству и земљеделству. Додаје још, да се за питање ручнога рада заузимају предстојници интерната. Па овамо тај предмет и спада, јер чим би дотични питомци испунили иначе празно време, које им осим школских часова преостаје.

По његовом мњењу завађање ручнога рада у цели да се становништво за радњу оспособи не би било саветно у нашим пределима. Овде је земљорадња главна привредна грана и одвраћање пажње народа од земљедества, могло би више штете донети, него што би плетење котарица и других ствари користити могле. Он вели, да волије и на даље гледати брата Словака из Тренчина, да по Срему „хаузира“, него да наш тежак остави њиву, кућу, жену и децу, па да се са кстарицама и другом работом по белом свету од немила до недрага пребија. Препоручује скупштини следеће резолуције:

I. Поджупанијска учитељска скупштина држана у Руми, ма да уважава, како образовну тако и практичну вредност ручнога рада не може да се сагласи са тежњом, да се ова струка и у основну школу као посебан наставни предмет уведе.

II. Уважају практичног рада у осн. школу осим других главна је сметња неизведљивост, што: а) нема учитељског особља за предавање

овога предмета стручно изображенога; б) школска младеж основних школа, још је одвећ нејака и за извршивање овакових радова неспособна; в) наше општине и сувише су материјално оптерећене, а да су у стању, уз обична издавања за осн. школу, још и потребне трошкове око увањања овога предмета у осн. школу намакнути; г) увањање практичних ручних радова у основну школу било би на уштрб већ постојећих учевних предмета.

III. За образовање занатлија, ваљало би завести стручне школе, а за младеж ратарског сталежа, да би се у време доколице корисно занимати могла, препоручити би било, довољан број стручних путујућих учитеља именовати, којима би у задатак спадало, исте сходним радовима обучити.

На послетку у овој седници извештава учитељску скупштину о истом питању г. Анте Потурчић учитељ марадички како следи:

Није задаћа основних школа само узгајати, него побудити у ученицима вољу на продуктивно и корисно деловање у практичном животу. У садањој основној школи се деца упознају са продукти душевнога рада, али поред тога им ваља већбати и руку. Ручни рад не треба увањати као посебне индустријалне гране, већ као опћенито већбање у најнужнијим вештинама. — Препоручујући ручни рад за основне дечачке школе, ставља скупштини следеће резолуције на одобрење:

1. Једна од главних сврха основне школе јесте, да побуди у ученику вољу на продуктиван и друштву користан рад, кад једном наступи будуће своје звање.

2. Сва продукција у животу људскога рада, дели се у продукте душевнога и ручнога рада, те децу са обема упознати ваља још у основној школи, да им се интерес и љубав за сваки људски производ изазове.

3. У интересу буђња воље на душевни рад имају се већбати душевне силе; у интересу пак ручнога рада ваља већбати руку.

4. Увањањем ручнога рада, ваља прописати за дечачке основне школе исти онај распоред сати преко недеље, као и за женске школе, те ће се ученици обучавати у поједини предмети мушког ручног рада у истом размеру као и женске.

5. Пошто основна школа није стручна, то нека се ручни рад у осн. школи необзире на посебне индустријалне гране, већ нека више служи главном васпитном принципу, као формалног васпитања, принципу концентричне обуке и принципу школске дијететике.

6. Пре него се ручни рад у основну школу уведе, нека се на то позвани фактори, што већма побрину, да се учитељи ваљано приправе за ту нову струку обуке.

Председник подиже седницу у 12¹/₂ сахата и заказује другу седницу за 3 сахата по подне истога дана.

Саопштио :

Стева Јаношевић

учитељ румски и скупштински секретар.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

В. школски савет у Карловцима држао је своју редовну седницу у Суботу 23. Новембра пре и после подне. Извештај о овој седници саопштићемо у првом броју што следује.

У србској учитељској школи Сомборској у недељу 3. Новембра држана је успомена 73. годишња од постанка, а 69. годишња од пресељења у Сомбор истога завода.

На Арханђелов дан 8. Новембра после службе честитали су сви питомци у великој школској дворани управитељу 55 годишњи рођен дан, на које је њима управитељ, захвалио поучивши их да напредују у добром владању и учењу и да се спремају за ваљане учитеље србске.

У недељу 17. Новембра давао је приправнички завод у св. Ђурђевској цркви годишњи парастос за покој душе првога професора и највећег добротвора ове школе, основатеља Платонеума, на коме су редовни професори овог завода са свима приправницима и приправницама присуствовали. Пре парастоса је управитељ у великој школској дворани говорио младежи у славу основатеља Платонеума, а сутра дан подељене су први пут стипендије новим Платонеумским стипендистима, које је енарх. конзисторија потврдила, а осталима уручене су подпоре за трећи месец. Нови Платонеумски питомци су: Светислав Лончарић из Товарника, добио је стипендију од 80 ф. Димитрије Клицин из Вршца 60 ф и Даринка Брашованова 50 ф.

Државне школе. У бившој војничкој крајини у Банату због оскудице у ваљаним учитељима оснивају се на више места државне школе, и то, како се говори по жељи тамошњих обштина. Већ има таквих школа у Баваништу и у Врачевгају, а сада се подиже у Добрици. Језик наставни биће у овој школи мађарски, а пошто су ученици све сами Срби, то се тражи учитељ који уме србски, да посредством србскога језика учи децу мађарском језику.

Избори и наименовања учитеља. За учитеља у тврдињи Темешвару изабран је г. Душан Берић досадашњи учитељ у Баваништу. За учитеља у Деспот Сент Ивану изабран је г. Павле Станичков досадашњи учитељ у Калазу; за учитеља у Арад Гају изабран је г. Петар Топаловић бивши учитељ у Гардиновцу. На његово место као привремена учитељица постављена је свршена приправница госпођица Даринка Пековићева.

У Мостару за учитеље на тамашњој правосл. србској школи, изабрани су Новак Раданов Пелагић учитељ жабаљски и Петар Миросављевић учитељ Илиначки. Петар Шевић, досадашњи привремени учитељ постављен је за сталнога учитеља у Мостару.

Госпођица Јелена Крстоношићева учитељица у Фаркашдину наименована је за учитељицу у Томашевцу. — Госпођица Љубица Богосављевићева свршена приправница наименована је за учитељицу у Фаркашдину. — Адам Врга премештен је из Чремушњака за учитеља у Комоговину. — Милан Пејновић премештен је из Врховине за учитеља у Госпићу. — Јован Кијурин постављен је за привр. учитеља у Турчевићпољу. — Богдан Добросављевић наименован је за сталног учитеља у

Скраду. — Богољуб Максимовић наменован је за привр. учитеља у Поцинци. — Емил Каракашевић наменован је за привр. учитеља у Обрежу. — Васа Дојић наменован је за првр. учитеља у Војину.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

„Читанка за четврти разред српске основне школе одобрио српски народни црквено-школски савет. У Новом-Саду издање и штампа А. Пајевића 1885. Цена 34 новчића. (Свршетак.)

Пето одељење ове читанке под насловом: „У пољу и у шуми“ даје темељна и осведочена упутства за побољшање и унапређење земљорадње; ту се казује о користним и шкодљивим по пољоделство животињама (74—80), и показује се шта вреди земљорад, и како се земљорадом напредује (81—84). И ови мудра упутства могу бити од неизмерне важности по народ, ако људи, које народ храни и поштује, буду хтели и умели њима се на корист народа послужити.

После овога говори се о користи од шуме (85), о шумским зверовима (86) и тицама (87); о гуштеровима и змијама (88). Са редким у нас познавањем природописа, састављено је цело ово одељење, и може служити за основу поуке у природопису у народним школама и за поуку у пољској привреди.

Шесто одељење читанке наше под насловом: „У води и у земљи“ садржи у себи богату збирку природних наука за свакога; ту се излаже шта вреди вода (89); оптока и преображај воде (90); водена и барска птица (91); наше рибе и о ситнијој домаћој животињи (92 и 93). — Затим долазе чланци о гвозђу (94), о магнету (95); о топлоти (96, 97, 98); Топломер (99), који служити могу за основу поуке у природословљу.

Седмо и последње одељење ове читанке под насловом „У ваздуху и на небу“ садржи у себи поуке из природословља о ваздуху и мерењу тежине ваздуха (104 и 105); о роси магли, облацима, киши и снегу (106); о муњи, граду и громобрану (107) и о брзојаву (108). Затим следују поука о обртању земље и о помрачењима (109); о величини и створу сунца (110); о звездама путницама, репатицама и бегалицама (бр 110—113) и о осталим сталним звездама, међу којима се најпознатије и српским именом називају (114 и 114). Последњи предмет за читање (бр. 116) носи наслов: „Колике су звезде и простор небески, са узношењем мисли на Творца Бога, који је то све створио и држи, и кога псалмопевац Давид онако дивно прославља у псалму 148. који се на свршетку књиге наводи.“

Завршујући овај приказ једино приметити имам, да је градиво за вештање у читању у овој читанци веома изобилно, те тако тешко ће се моћи у четвртном разреду српских народних школа темељно и како ваља савладати; јер осим тога што се земљопис мора обашка учити, морају наша деца у том разреду учити још не само српску граматику и црквено-славенско читање с разумевањем, него још у Угарској и мађарски језик, и то говор, читање, писање и граматику овог страног језика, а за све ове многостручне и разноврстне па и тешке предмете само оно време стоји нам на располагању, које је код срећних народа настави у матер-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

вом језику посвећено. Међутим ваљан и свестан учитељ може из огромног градива ове читанке лако одабрати оно, што је најлепше, најодабраније и најкористније, па то само предузимати у четвртном разреду, а остало оставити за читање у петом и шестом разреду и у повторној школи и за читање на дому. На тај начин употребљена ова читанка моћи ће само праву корист младежи нашој донети, и омилити јој се тако, да постане књигом домаћом, књигом за народ, за који ју је и јамачно много заслужени писац и наменио.

У то име нека му је свесрдна и искрена хвала пред целим србством. Бог нека га поживи још дуго и много на благо школе и на срећу народа нашег!

Н. Ђ. В.

„*Два дијаграма о очигледном показивању времена у народној школи.*“ Књижара Карла Јанског у Табору у Ческој издала је ваљано учило под насловом: „*Два дијаграма*“ Јана Хофмана и Јосифа Клике: „*О очигледном показивању времена*“ на чешком језику.

Треба учити децу да знаду разлику времена, да је друго ноћ, а друго дан, тако исто шта се зове јутро, вече, подне, полноћ — то је прва дечија хронологија. Као много других, тако и ова жеља материнске школе најславнијега славјанског педагога Јана Коменскога; није свуда и увек изпуњена, тако да деца врло често немају ни појма о разлици времена, и заиста одрастли људи врло често незнају се разазнати на часоказу. Коректно изјасњење времена је веома нужно и од велике потребе, не само зато, што се цео наш живот у времену креће и што цео свет у времену траје, него и за употребљење у практичном животу.

Зато изјасњење о разликама времена заузима више часова у очигледној настави у нижим разредима и у реалној настави у разредима виших народних и грађанских школа.

Услед тога препоручујемо свакој србској школи и општини, да себи набаве ове таблице очигледног показивања времена, које одговарају подпуно захтевању наставе стварне и методичке. Наслови су на чешком језику, које лако могу разумети сви србски учитељи и школска деца.

Израда ових великих штица за зид је укусна а цена врло умерена т. ј. 1 фор. 40 нов. а. вр. за обе штице. *Драгутин Влажек.*

НЕКРОЛОГ.

Јован Фарановић, бивши модошки учитељ, после кратког боловања преселио се у вечност 3. Октобра у 82 години свога живота. Покојник је рођен у Кларији, а педагошке науке је свршио у Сомбору, где их је 1822. године довршио по гласу записника срб. учитељске школе. У Модошу је учитељско звање преко 50 година тачно и савесно одправљао, а последњих 9 година стављен је у мировину, и уживао је као умировљени учитељ од модошке општине 300 ф. новаца, 15 кибли жита и стан; а 150 ф. из бившег мировинског фонда из Карловаца. Био је најстарији србски народни учитељ. Бог му дао у рају насеље!

Госпођа Ирина Михајловиќа рођ. Хадџева свршена приправница и испитана србско народна учитељица преселила се у вечност месеца

Новембра о. г. у Будапешти у 24. години млађаног живота свог. Покојница је рођена у Новом Саду, где јој је отац Јован сенатором био. Свршила је учитељску школу у Сомбору 1878—9. са отличним успехом и служила је неко време као учитељица србска у Сарајеву, где јој је супруг Хранислав Михајловић у то време професор у бившој србској гимназији био. — Нека је вечна успомена доброј овој младој покојници!

Александар Дунђерски, велепоседник у Сентомашу, син чувенога добротвора школске младежи сентомашке, покојног Гедсона Дуиђерског и најстарији члан богате ове породице србске, умрло је у Сентомашу у 63-ој години својој и сарањен је 9. Новембра ове године. Био је узорати економ и углед вредног и напредног велепоседника србског.

НОВЕ КЊИГЕ.

Књиге за народ. Издаје „Матица српска“ из задушбине Петра Коњевића. Свезка 1. Перо Коњевић народни добротвор, написао Др. Илија Вучетић. — Свезка 2. Буквица здравља за народ, написао Др. М. Јовановић-Батут. — Свезка 3. Буквица болести за народ, написао Др. М. Јовановић. — У Новом Саду, штампарија Дра Светозара Милетића 1885. Цена свакој свезци само 10 новчића.

„Ора о велики илустровани календар за годину 1886. Уз сурадњу српских књижевника уређује Стеван В. Поповић. Цена 50 нов. Издање и штампа А. Пајевића у Н. Саду.“ — Осим обичнога календара налазе се у Орлу веома ваљани чланци о земљоделству и винарству, важне поуке о чувању здравља и о домаћем газдовању, и између осталих предмета још и ове три веома ваљане расправе: „Кућа је први браник народности“, „Шта могу местни школски управитељи?“ и „Спасавајмо наше народне школе.“ — Орао је украшен са многим лепим сликама

„Годишња к* велики србски илустровани календар за 1886. са библиотеком за народ. Уређује А. Сандић. Издање браће М. Поповића у Н. Саду. Цена 50 нв. — И овај календар доноси нам одабрани садржај, врло лепе слике из прошлости и из садашњости србске, међу којима је насловна слика Др. Илије Вучетића подпредседника срб. нар. сабора, а у тексту је међу осталима и добро погођена слика србско народног школског референта, ревносног књижевника и оснивача српске дечије књижевности г. Ст. В. Поповића.

„Цар и њ мали календар за 1886. годину са сликама. Издање А. Пајевића у Н. Саду. Цена 20 новчића.

„Милош Обилић у народним песмама са 12 лепих слика. Издање књижаре браће М. Поповића у Н. Саду 1885. Цена 50 нов.“ Ово је друго илустровано издање српске народне певаније одобрио и уредио А. Сандић.

„Настава за темељно учење мађарског језика, по методи Тусен-Лангенштајтовој од А. Радора, српски од Стевана Коњевића. Издање књижаре М. Каракашевића у Сомбору. Подпуно дело у 30 пијама, на толико табака стоји 5 фор. а. вр. Ово се дело особито препоручује онима, који желе мађарски лаким начином и без учитеља научити.

УПРАЖЉЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Чобанцу. Плата је 380 фор., до 25 фор. приход уз свештеника, једно јутро ораће земље, 2 хвата тврдих дрва, слободан стан. Учитељ мора у цркви појати и знати мађарски. Рок до 15. Децембра. Молбенице се имају поднете на преч. г. Дим. Милошевића пароха и председника општине (Csobanka per Pomáz).

— У Луговети (Langenfeld) тражи се учитељ. Наставни је језик србски, али се има и мађарски учити. Плата је 300 фор., огрев и стан с вртом. Молбенице се до 31. Децембра (по новом) имају на мађарском језику поднете управном одбору Крашовске северинске жупаније.

— У Црвеној Цркви (Vörös templom) тражи се учитељ србски на комуналној школи; плата је 300 фор., 4 хвата дрва и стан с вртом. — Проситељи морају знати мађарски и молбеницу својеручно на мађарском језику написану поднете имају до 31. Децембра (по римском) о. г. сл. управном одбору жупаније темишварске (Temes megye közigazgatási bizottsághoz).

— Тражи се учитељ правосл. вере у Пачетину с платом 350 ф. уз стан, огрев и врт. — Молбенице се имају до последњег Децембра по новом на г. кр. школ. надзорника у Вуковар послати.

— Као што нам пише врстни родољуб један и пријатељ народне школе из Мостара, упражњена су места учитељска у Невесињу, Бијелопољу, Коњицу и у Гацкоме. На ова места траже се ваљани, солидни, побожни и способни православни срби за учитеље. Свуда је плата добра, само да је честитих учитеља. Ко би једно од ових места добити желио, нека се обрати зарад ближих упутства на г. Н. Ј. Мештеровића школског управитеља и учитеља у Мостару.

— У Панчеву траже се два учитеља србска, којих ће дужност бити и у цркви појати. Плата је 500 фор., 120 фор. станарине и 3 хвата дрва. Стечај ће поново отворен бити у државном школском листу.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Сл. цркв. општинама у Фрањеву, Срб. Боки, и Срб. Аралцу. Признајемо да смо од сваке по три форинта у име предплате за „Шк. Лист“ за 1884. и 1885. примили, и тиме је све намирено до конца ове године. Поштанска пријемница нека послужи за доказ исплате.

Г. Г. Поповићу у Бочари. За 1884. годину 1 ф. 50 нов. исправно примљено.

Г. Григорију Надашком учитељу у М. Бечкереку. Све је до нове године изравнано. Хвала Вам!

 Дужнике наше опомињемо, да се што пре одуже.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

